

AUTOR BESTSELLERA *12 PRAVIDIEL PRE ŽIVOT*

JORDAN B.
PETERSON

MY,
ČO ZÁPÁSÍME
S BOHOM

NOVÝ POHĽAD
NA NAJVÄČŠÍ PRÍBEH
VŠETKÝCH ČIAS

KNIŽNICA
SVETOVÝCH BESTSELLEROV

MY,
ČO ZÁPASÍME
S BOHOM

JORDAN B.
PETERSON

**MY,
ČO ZÁPÁSÍME
S BOHOM**

NOVÝ POHĽAD
NA NAJVÄČŠÍ PRÍBEH
VŠETKÝCH ČIAS

TATRAN

Z anglického originálu Jordan Peterson: We Who Wrestle with God,
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Portfolio, An imprint
of Penguin Random House LLC,

USA 2024,

preložila Lucia Kresanová.

Vydalo Vydavateľstvo TATRAN, s. r. o., v roku 2026,
so sídlom Klariská 16, 815 82 Bratislava, Slovenská republika.

Vyšlo ako 5617. publikácia a 226. zväzok edície

LUK – Knižnica svetových bestsellerov.

Vydanie I.

Polep a knižnú väzbu podľa pôvodného návrhu spracoval Peter Zentko.

Zodpovedný redaktor Matej Rumanovský

Jazykoví redaktori Dávid Grich, Katarína Vilhanová

Technický redaktor Peter Zentko

Sadzba AldoDesign, Bratislava

Vytlačil FINIDR, s.r.o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

info@slovtatran.sk

All rights reserved.

Copyright © 2024 by Jordan Peterson

Translation © Lucia Kresanová 2026

Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2026

ISBN 978-80-222-1849-8

*Venujem svojej nedávno zosnulej matke
Beverley Ann Petersonovej,
ktorá podobne ako my všetci zápasila s Bohom
(a celkom sa jej to darilo).*

OBSAH

Frontispis: Útecha mŕtvolným hnitím ♦ 13

Úvod: Tichý, príjemný šelest ♦ 17

1.

NA POČIATKU 33

1.1 Boh ako tvorivý duch ♦ 33

1.2 Duch človeka na najvyššom mieste ♦ 38

1.3 Skutočnosť a jej znázornenie ♦ 42

1.4 Eva z Adama ♦ 51

1.5 Na Boží obraz ♦ 56

2.

ADAM, EVA, PÝCHA, SEBAUVEDOMENIE A PÁD 67

- 2.1 Obraz Boha v rajskej záhrade ♦ 67
- 2.2 Pýcha verzus posvätný morálny poriadok ♦ 71
- 2.3 Neúplnosť Adama a príchod Evy ♦ 77
- 2.4 Večné hriechy Evy a Adama ♦ 80
- 2.5 Večný had ♦ 84
- 2.6 Ovocie hriechu – nahé utrpenie ♦ 88
- 2.7 Vyhnanie z raja a ohnivý meč ♦ 98

3.

KAIN, ÁBEL A OBETA 109

- 3.1 Identita obety a práce ♦ 109
- 3.2 Znepriatelení bratia dobra a zla ♦ 117
- 3.3 Posvätný vzorec politickosti ♦ 122
- 3.4 Dobrý pastier ako archetypálny vodca ♦ 124
- 3.5 Obeta príjemná Bohu ♦ 130
- 3.6 Tvorivo posadnutý duchom roztrpčenia ♦ 133
- 3.7 Pokora a viera verzus pýcha, zúfalosť a pomstychtivý hnev ♦ 144
- 3.8 Bratovražda a ešte horšie veci ♦ 153

4.

NOACH: BOH AKO VOLANIE K PRÍPRAVE 167

- 4.1 Obri na zemi ♦ 167
- 4.2 Hriech a návrat chaosu ♦ 169
- 4.3 Spása múdrymi a obnovenie sveta ♦ 175
- 4.4 Vierolomný syn odsúdený na otroctvo ♦ 189

5.

BABYLONSKÁ VEŽA: BOH VERZUS KRUTOVLÁDA A PÝCHA 195

- 5.1 Lucifer a stavitelia ♦ 195
- 5.2 Pýcha a pád v repríze: zostup až do pekla ♦ 211
- 5.3 Neschopnosť rozumieť si navzájom ♦ 217
- 5.4 Buď Boh, alebo... ♦ 225

6.

ABRAHÁM: BOH AKO ODVÁŽNE VOLANIE K DOBRODRUŽNÉMU PUTOVANIU 237

- 6.1 Odíd' ♦ 237
- 6.2 Diabol na križovatkách ♦ 255
- 6.3 Život – obetné oddelenie sa ♦ 259
- 6.4 Sex a parazitizmus ♦ 262
- 6.5 Obeta a premena identity: Abrám, Saraj a Jákob ♦ 270
- 6.6 S anjelmi do priepasti ♦ 280
- 6.7 Vrchol obety ♦ 293

7.

MOJŽIŠ I: BOH AKO
OBÁVANÝ DUCH SLOBODY 301

- 7.1 Židia – nevítaní prišielci a otroci ♦ 301
- 7.2 Horiaci ker – zjavenie bytia a stávania sa ♦ 305
- 7.3 Návrat do kráľovstva krutovlády ♦ 316
- 7.4 Späť do krajiny rastúceho útlaku ♦ 323
- 7.5 Neodvratné medzivládne chaosu a sprevádzajúci duch ♦ 334
- 7.6 Princíp subsidiarity ako alternatíva k tyranii a otroctvu ♦ 347
- 7.7 Prikázania ako jasné zjavenie zvykov ♦ 356

8.

MOJŽIŠ II: PÔŽITKÁRSTVO
A DETINSKÉ POKUŠENIE 373

- 8.1 Materializmus a búrlivá oslava ♦ 373
- 8.2 Zúfalé znovuoobnovenie zmluvy ♦ 378

9.

JONÁŠ A VEČNÁ PRIEPASŤ 425

- 9.1 Jonáš ľutuje svoje cnosti ♦ 425

ZÁVER 449

Poznámky ♦ 459

Edičná poznámka ♦ 508

ÚTECHA MŔTVOLNÝM HNITÍM

Neživ ma, útecha mŕtvolným hnitím, zúfalstvo spleť;
nebudem rozpletať posledné vlákna človeka vo mne, bárs sú aj voľné.
Som vyčerpaný, nariekam, že sa mi, beda, ďalej zájsť nedá, ale určite
sa niečo dá – dúfať a čakať na príchod dňa, nezvoliť si nebytie.
Ty hrozitánsky, prečo drviť má ma tvoja pravá noha kamenná?
A temným pohľadom chceš skúmať lom mojich kostí, prečo práve
mňa tu stíhaš hromom, bleskom, biednu kôpku stelesneného trápenia?

Prečo? Nech moje plevy odveje a čisté zrno vo mne je.
Po (zdanlivej) drine je to iné odvtedy, čo pobozkal som prút
a či skôr ruku, moje srdce, hľa! naberá silu, smiechom okreje.
Kto utešil ma? Hrdina, ktorého nebeská sila ma pošliapala, chcela
odvrhnúť – mňa? či mňa, ktorý som s ním bojoval? Ktorého?
A pomohol nám obom?
V tom roku, v tú noc, v tme, ktorej už niet, ja zápasil som
(ó, môj Bože!) s Bohom.¹

Skoršie náčrty posledného verša:

V tme, ktorej už niet, ja, niktoš, som sa zmietal, zápasil som s Bohom.

Teraz viem, že ja, niktoš, som sa zmietal, zápasil som s Bohom.

Keď je už po tom, viem, že ja, niktoš, som sa zmietal, zápasil som s Bohom.

V tme, ktorej už teraz niet, ja, niktoš, som sa zvíjal pri zápase.*

– *Gerard Manley Hopkins (1885)*

* Preložila Jana Kantorová-Báliková.

Ak chceme porozumieť histórii náboženstva ľudstva ako celku, je absolútne nevyhnutné, aby sme sa zaoberali dejinami božských bytostí s nebeskou podstatou. Nemali by sme si vonkoncom myslieť, že to dokážeme opísať na niekoľkých stranách. Musíme však poukázať na istú podstatnú skutočnosť. Nebesky štruktúrované zvrchované bytosti majú tendenciu miznúť z náboženskej praxe a kultu. Odchádzajú spo- medzi ľudí, miznú na oblohe a stanú sa vzdialenými, neaktívnymi bo- hmi (*dei otiosi*). Skrátka, môžeme o nich tvrdiť, že po stvorení vesmíru, života a človeka pocítili istý druh únavy, akoby im ohromné dielo stvo- renia vyčerpalo zásoby. A tak zmiznú na oblohe...²

– Mircea Eliade, *Posvätné a profánne* (1959)

ÚVOD: TICHÝ, PRÍJEMNÝ ŠELEST

Našu cestu a zápas s Bohom otvoríme jedinečným príbehom. Pokazuje na mimoriadne závažnú myšlienku vyjadrenú dramatickým spôsobom typickým pre biblické rozprávanie, myšlienku, vďaka ktorej môžeme porozumieť, prečo by sme sa mali zaoberať čoraz opomenuťšími starovekými príbehmi. Príbeh proroka Eliáša ponúka jednu z najzásadnejších charakteristík alebo opisov Boha. Eliáš žil počas vlády kráľa Achába a jeho manželky Izebel v 9. storočí pred Kristom. Hoci je jeho príbeh relatívne krátky, zastáva významné miesto medzi prorokmi pre zvláštny spôsob, akým odišiel zo zeme, a pretože sa neskôr zjavil po boku Mojžiša a Ježiša Nazaretského počas jeho premenenia na vrchu Tábor, kde učeníkom ukázal svoju božskú podstatu (Matúš 17, 1 – 9; Marek 9, 2 – 8 a Lukáš 9, 28 – 37). Výraz *premenenie* použili latinskí prekladatelia pri preklade z pôvodného gréckeho textu, ktorý túto udalosť označoval slovom *metamorphoō*. Odkazuje na kvalitatívnu premenu húsenice na motýľa. Ľudské bytosti v procese zrenia, ak k nemu vôbec dochádza, rastú a vyvíjajú sa takmer takým radikálnym spôsobom ako okrídlený hmyz. Apoštol Pavol poznamenáva v 1. liste Korinťanom 13, 11: „Keď som bol dieťa, hovoril som ako dieťa, zmýšľal som ako dieťa, usudzoval som ako dieťa. Keď som sa stal mužom, zanechal som detské spôsoby.“ Zďaleka nie je nepodstatné

poznamenať, že doslovný význam gréckeho slova *psyche* (ψυχή), z ktorého koreňa je odvodené slovo *psychológia* a ktorým označujeme ľudského ducha alebo dušu, je motýľ.

Nie je to však jediný dôvod, prečo by sme ich mali porovnávať. Motýle majú neuveriteľné orientačné schopnosti. Je to takmer zázrak, keď vezmeme do úvahy ich krehkosť a hypoteticky obmedzenú inteligenciu. Orientačné schopnosti, krátkosť života a obmedzenia ich pripodobňujú ľudským bytostiam, ktoré putovali z miesta svojho pôvodu v Afrike do celého sveta bez ohľadu na vzdialenosť a nehostinnosť prostredia. Ohniváčikovitý hmyz je takisto nádherný, výnimočne symetrický a dokáže vnímať vzťah medzi krásou a symetriou a vybrať si vhodných partnerov. Svedčí to o ich veľkom úsudku vo vzťahu k ideálu, čo je vlastnosť typická pre dokonalý hmyz aj ľudskú dušu. Prečo sú tieto postrehy dôležité vo vzťahu k prorokovi Eliášovi a pochopeniu jeho života? Pretože spôsob jeho smrti a neskoršie zjavenie sa v prítomnosti premeneného Krista sú reprezentatívne alebo symbolické ukážky schopnosti duše kvalitatívne a prevratne sa meniť.

V 2. kapitole 2. knihy kráľov čítame, že Boh Eliáša ešte za života vzal s telom do neba, pričom také privilegium si v Starej zmluve získal iba on a prorok Henoch (Genezis 5, 24). Samozrejmosťou súčasťou kresťanskej tradície je, že Ježiš po zmŕtvychvstaní podobne vystúpil na nebesia (Lukáš 24, 50 – 53; Skutky apoštolov 1, 9 – 11). Väčšina kresťanov tiež prijíma doktrínu o nanebovzatí Márie, vzatí jej tela a duše po smrti do neba. Viac zmienok o podobnom fenoméne však nenachádzame. Nanebovstúpenie alebo nanebovzatie do nebeskej sféry poukazuje na to, že ide o veľavýznamnú osobnosť. Eliáša počas nanebovzatia sprevádza učeník a nasledovník Elizeus. Cestujú z Gilgálu do Bételu. V oboch prípadoch ide o významné biblické mestá. V Gilgále postavili Izraeliti Bohu pamätník po bezpečnom prechode do zaslúbenej zeme cez rieku Jordán (Jozua 4, 19 – 24). Bétel v preklade znamená „dom Boží“. Prvýkrát sa objavuje v knihe Genezis (28, 10 – 22), keď sa Jákobovi prisnil sen o rebríku siahajúcom do neba a vystupujúcich a zostupujúcich anjeloch, sprostredkovateľoch medzi božským a ľudským. Boh vo sne potvrdil Jákobovi záväzok* uzatvore-

* V preklade uvádzame preklad anglického slova covenant ako záväzok, aby sme ho odlišili od zmlúv, s ktorými ho autor porovnáva v neskorších kapitolách, pozn. prekl.

ný s Abrahámom a Izákom a prisľúbil mu nespočetné potomstvo, krajinu na žitie a božskú ochranu. Príbehy o hrdinoch na ceste z miesta súčasného pobytu na podobné alebo ešte významnejšie miesto hovoria o „výnimočnom putovaní“ a opisujú cestu najlepšieho dobrodružného a zmysluplného života. V súvislosti s tým sa Eliášovo posledné a najväčšie dobrodružstvo odohrá v Bételi alebo v jeho blízkosti, na mieste sna o Jákobovom rebríku. Elizeus ho sprevádza:

Ako tak prechádzali, povedal Eliáš Elizeovi „Žiadaj si, čo ti mám urobiť, prv než budem od teba vzatý.“ Elizeus povedal: „Nech spočinie na mne, prosím, dvojnásobný diel tvojho ducha.“

Povedal: „Ťažko splniteľnú vec si žiadaš. No ak ma uvidíš, ako budem od teba vzatý, stane sa to, inak však nie.“

Ako sa tak prechádzali a zhovárali, objavil sa zrazu ohnivý voz a ohnivé kone. Tie oddelili oboch od seba a Eliáš sa vo víchrici vznášal do neba.

Elizeus to videl a kričal: „Otec môj, otec môj, vozy Izraela a jeho jazda!“ Viac ho už nevidel. Nato vzal svoj odev a roztrhol ho na dvoje.

2. Kráľov 2, 9 – 12

Eliáš vchádza do Božieho kráľovstva rovnako ako motýľ, veľký pátrač po kráse a majster orientácie v hmyzom svete, dvíha po premenení krídla k nebu. Vstup proroka do božskej sféry pripravuje pôdu na jeho neskoršie zjavenie po boku Ježiša na vrchu Tábor:

O šesť dní vzal Ježiš so sebou Petra, Jakuba a jeho brata Jána a vyviedol ich na vysoký vrch, kde boli sami.

Tam sa pred nimi premenil: tvár sa mu zaskvela sťa slnko a rúcho mu zbelelo ako svetlo.

A hľa, zjavil sa im Mojžiš a Eliáš a rozprávali sa s ním.

Peter na to povedal Ježišovi: „Pane, je dobre, že sme tu. Ak chceš, urobím tu tri stany: jeden tebe, jeden Mojžišovi a jeden Eliášovi.“

Kým ešte hovoril, zahalil ich jasný oblak a vtom bolo z oblaku počuť hlas: „Toto je môj milovaný Syn, ktorého som si obľúbil. Jeho počúvajte!“

Keď to učeníci počuli, padli na tvár a veľmi sa báli.

Matúš 17, 1 – 6

Podobne ohromujúcu premenu nachádzame aj v príbehu o Mojžišovi: „Keď Mojžiš schádzal z vrchu Sinaj, mal pri zostupe v rukách dve tabule svedectva. Mojžiš nevedel, že mu po rozhovore s Hospodinom pokožka tváre žiarila. Keď Áron a všetci Izraeliti videli, že Mojžišovi žiari pokožka na tvári, báli sa k nemu priblížiť“ (Exodus 34, 29 – 30). Žiara takpovediac predznamenáva súbežné zjavenie sa najvyššieho spolu s niečím obyčajne ľudským a zostúpenie božského do profánneho alebo vystúpenie profánneho alebo svetského.

V symbolickom ponímaní dáva úplný zmysel skutočnosť, že obrovské zmeny v osobnosti alebo premeny duše sa dejú na vrcholoch. Vrchol svätej hory je tajomné miesto dotyku neba so zemou, kde sa obyčajné materiálno stretáva s transcendentnom a božstvom. Okrem toho môžeme život znázorniť ako sled výstupov nahor. Pesimisti v tom môžu vidieť desivý osud Sifyfa odsúdeného gúľať kameň na vrchol hory, len aby sa skotúľal zas nadol, čo núti Sifyfa proces donekonečna opakovať. Optimistickejší človek to však môže poňať ako príležitosť na osobnú premenu. Po vyšplhaní sa na novú horu a dosiahnutí vrcholu, cieľa, sme niečo úspešne doviedli do konca, naplnili najbližšiu víziu a stali sa niečím viac. Keď dosiahneme súčasný vrchol, pred nami sa rozprestiera všetko vrátane novej výzvy, príležitosti hrať sa, dozrievať a rásť či ďalšieho volania po premieňajúcej obeti. Ustavičné putovanie nahor v podobe výstupov na niekoľko vrchov, ktoré prinášajú osobitnú skúsenosť, je obmenou nanebovstúpenia v podobe Jákobovho rebríka, prudkého výstupu na nebesia do Božieho kráľovstva k Bohu na obzore toho najvyššieho vrchu.

Eliášov príbeh v sebe skrýva oveľa viac ako len rozprávanie o vzatí do Božieho kráľovstva a jeho úplnej premene. Veľký prorok Eliáš žil v období rozdeleného izraelského a judského kráľovstva. V tom čase izraelský národ ťažko drel pod vládou kráľa Achába. Ten ich priviedol k uctievaniu iných bohov ako Jahveho, tradičného božstva Abraháma, Izáka, Jákoba a vyvoleného národa. Odklon od pôvodného cieľa a uctievania spočíval v manželstve s Izebel, bohatou a privilegovanou princeznou z Fenície, ktorá po svadbe priniesla so sebou falošných bohov. Uctievala Baala, kanaánske/filištínske božstvo prírody plodnosti, dažďa, hromu, blesku a rosy. Konala celkom priamočiaro a v snahe nastoliť nadvládu Baala zabila väčšinu Jahveho prorokov. Píše sa, že jej manžel úplne pod jej vplyvom, „v snahe urážať Hospo-

dina, Boha Izraela, predstihol všetkých predošlých izraelských kráľov“ (1. Kráľov 16, 33). Eliáš ho varuje pred slabosťou a modloslužbou a predpovedá, že dôsledkom jeho scestnej vlády budú také hrozné roky sucha, že nebude padať ani rosa.

Eliášovo proroctvo o suchu jasne podkopalo autoritu Baala, boha priamo zodpovedného za dážď, a jeho kňazov, rovnako ako aj dôveru ľudu v kráľa Achába a Izebel. Literárny motív „vyprahnutého kráľovstva“ predstavuje nemenný významný symbolický rozprávačský prvok. Nachádzame ho napríklad v animovanom veľdiele *Levi kráľ*. Scar, zlý brat právoplatného kráľa, zosadí Mufasu, skutočného kráľa Levej skaly, a vyženie jeho syna Simbu na okraj kráľovstva. Preto prestane pršať a levie koristi sú na pokraji vyhynutia. Po Simbovom návrate na trón začne opäť pršať. Rozprávka bratov Grimmovcov *O živej vode* spracúva túto tému v podobe dobrodružstva mladšieho brata, ktorý má priniesť oživujúcu vodu umierajúcemu otcovi. Niečo podobné naznačuje aj kniha Exodus v protiklade skalopevnej nepoddajnosti neústupčivého faraóna a Mojžišovej dynamickej moci nad vodou. Ak nesprávny princíp získa zvrchované postavenie – napríklad, ak na trón nastúpi falošný kráľ alebo v krajine prevláda bezbožný duch –, ľud prichádza o vodu života. Na hlbšej úrovni kráľovstvo s nesprávnym zameraním – napríklad v podobe uctievania nesprávnych bohov – trpí duševne aj duchovne.

Po ohlásení sucha sa Eliáš vracia do púšte, kde ho najprv kýmia krakavce a pije z potoka, kým sa mu neminú zásoby. Boh ho vedie k vdove do Sarepty. Nájde ju pri mestskej bráne a pýta si od nej vodu a chlieb. Odpovedá mu: „Akože žije Hospodin, tvoj Boh, nemám nič upečené. Mám iba za hrst múky v hrnci a trochu oleja v nádobe. Práve zbieram pár kúskov dreva a potom pôjdem niečo pripraviť sebe a svojmu synovi. Keď to zjeme, čaká nás smrť“ (1. Kráľov 17, 12). Eliáš ju ubezpečí, že Boh nedopustí, aby do jej domu vstúpila núdza: „Lebo takto vraví Hospodin, Boh Izraela: ‚Múky v hrnci neubudne ani nádoba s olejom sa nevyprázdni, kým Hospodin nezošle na zem dážď‘“ (1. Kráľov 17, 14). Môže sa zdať zvláštne, že sa Boží vyslanec musí obrátiť na chudobnú vdovu, aby mu poskytla živobytie. Biblické príbehy sú však rafinované a sofistikované. Po prvé, Eliášov príbeh zdôrazňuje dôležitosť ľudí nízkeho postavenia (v tomto prípade vdovy), po druhé, vyzdvihuje potrebu morálneho konania aj v období nedostatku (v podobe jej

ochoty pohostiť pocestného, s čím sa v našom bádání ešte stretneme) a po tretie, poukazuje na úplnú závislosť hojnosti od náležitého morálneho nastavenia pre všetkých bez ohľadu na ich postavenie.

Prehnaný a manipulatívny vplyv Izebel na jej slabošského, neschopného a neverného manžela ohrozuje integritu krajiny. Ščasti reprezentuje často nebezpečnú príťažlivosť neznámych myšlienok a zvykov, ktoré môžu prísť a preniknúť do spoločnosti pod rúškom niečoho tvorivého, sofistikovaného a nového. Predtým ako by niekto vzniesol námietku, že „autori biblických príbehov sa vyznačovali neospravedliteľnou predpojatosťou, dokonca xenofóbiou“, je správne brať do úvahy postavy Starej zmluvy ako napríklad Mojžišovho svokra Jitra. Ten zohrá dôležitú úlohu v knihe Exodus (*pozri* Exodus 18, 17 – 23), ďalším príkladom sú Ráchab, odvážna a verná prostitútka z Jericha (Jozua 2), a Naamán (2. Kráľov 5), ktorého pokora a viera mu rukami Elizea priniesli uzdravenie. Napriek alebo možno práve vďaka ich cudzosti vnímajú situáciu nezaujato a správajú sa morálne, a preto predstavujú prvok nápravy v prípadoch morálnej skazy Izraelitov. Nové veci môžu niekedy pôsobiť ako parazity a otrava a inokedy ako prvok ozdravenia a obnovy. Múdrosť v neposlednom rade spočíva v takýchto prípadoch v schopnosti rozlišovať medzi pomocou a prekážkou.

Príbeh rafinovane predstavuje chudobnú, ale dobrú ženu bez manžela ako žiaduci protiklad arogantnej a nebezpečnej kráľovnej Izebel. Prečo? Počas veľkej časti dejín predstavovalo vdovstvo desivý životný stav, najmä ak od vdovy záviseli deti. V biblickom rozprávání zobrazuje postava vdovy zraniteľnosť, bezmocnosť a existenciu na spoločenskej a hospodárskej periférii. Jej úbohý stav možno vnímať ako vždy prítomnú formu vesmírnej nespravodlivosti. Z toho dôvodu a tiež pre osvetu ľudu vyzýva duch Boží Izraelitov napraviť túto nespravodlivosť tak, že sa vzdajú pokušenia úzkoprsej sebeckosti a nenásytnosti a niečo nechajú aj chudobným:

Keď nastane žatva a vo svojej krajine budete zbierať úrodu, nezožínajte polia až po okraj. Po zbere úrody nezbierajte klasy.

Ani svoju vinicu úplne nepooberať, ani popadané bobule hrozná vo svojej vinici nezbieraj. Nechaj ich chudobnému a cudzincovi. Ja som Hospodin, váš Boh.

Tento princíp uvádza aj kniha Deuteronómium spolu s dôvetkom, že každý človek sa v istom bode života stane závislým od druhých, a preto sa v náležite zorganizovanej duši a spoločnosti stretáva neodvratná závislosť s potrebnou starostlivosťou a záujmom. Nemá zmysel budovať spoločnosť ľahostajnú k ostatným ľuďom, ktorí ju tvoria v každej fáze ich vývinu, od zraniteľných po schopných, produktívnych a štedrých:

Pri obračke hrozna vo svojej vinici nepaberkuj za sebou, nech zostane niečo cudzincovi, sirote a vdove.

Pamätaj, že si bol otrokom v Egypte. Preto ti prikazujem, aby si to dodržiaval.

Deuteronómium 24, 21 – 22

Vdova, štedrá aj napriek chudobe, zosobňuje vzorec vzájomného obetavého konania a pomoci, ktorý je typický pre vyzretého a spoľahlivého jednotlivca a tiež pokojný a produktívny štát. Stojí vo výraznom protiklade k privilegovanej kráľovnej, ktorej zahľadenosť do seba samej ohrozuje dušu a spoločenstvo.

Eliášov príbeh postupne rozvíja myšlienku podriadenia psychologickej a spoločenskej hierarchie hodnôt adekvátnemu vládcovi alebo obrazne povedané, náležitému princípu. Prorok opúšťa Sareptu a putuje na vrch Karmel. Hovorovo môžeme povedať, že ho čaká boj, kto z koho. Eliáš presvedčí správcu Achábovho paláca Obajda, aby na úpätí vrchu zoskupil všetkých Baalových prorokov a izraelský ľud. Pripraví dva obetné oltáre: jeden pre Baala a druhý pre Jahveho. Prvého sa ujmú Baalovi proroci a druhého Eliáš. Vyzývajú oboch bohov, aby zapálili oltárny oheň na strávenie obety. Baalovi proroci sa hodiny márne modlia. Eliáš, v snahe priviesť svoj boj do dokonalosti, poleje oltár trikrát vodou a potom vyzýva Jahveho. Z neba okamžite zostúpi oheň a strávi obeť aj oltár. Tak sa ukáže Jahveho nadvláda. Baalových prorokov popravia a do krajiny sa ihneď vráti „čľapot dažďa“ (1. Kráľov 18, 41 SSV). Blahobyť neexistuje bez pravého morálneho poriadku. Núdzu sa pod nadvládou živého ducha stáva len vzdialenou spomienkou.

Nespokojná Izebel sa rozhnevá na Eliáša. Nešťastný prorok preto musí ujsť hlboko do pustatiny. Ukryje sa v jaskyni, kde k nemu preho-